

*Адріана Ярославівна Скорик,
кандидат мистецтвознавства, докторант Київської Національної музичної
академії імені П.І. Чайковського*

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА В СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

У статті розглянуто поняття інформаційної культури, властиве виключно людині. Її змістом стає певна інформаційна і чуттєва наповненість. У глобалізаційних процесах суспільства поняття носить суперечливий характер. Інформаційна культура спричинила соціальний дискурс різноманітних напрямків. Генеза процесів глобалізації в інформаційно-культурному дискурсі вимагає переосмислення її академічних постулатів.

Ключові слова: культурологія, комунікація, культура, інформація, генеза, функціонування, глобалізація.

*Адриана Ярославовна Скорик,
кандидат искусствоведения, докторант Киевской Национальной
музыкальной академии имени П.И. Чайковского*

ИНФОРМАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА В СОВРЕМЕННЫХ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ПРОЦЕССАХ

В статье рассматривается понятие информационной культуры, присущее исключительно человеку. Ее содержанием является определенное информационное и чувствительное наполнение. В глобализационных процессах для обозначения понятия характерна дискуссионность. Информационная культура содействует разностороннему его направлению. Генеза процессов глобализации в информационно-культурологическом дискурсе требует переосмысления ее академических оснований.

Ключевые слова: культурология, коммуникация, культура, информация, генеза, функционирование, глобализация.

*Adriana Yaroslavivna Skoryk,
PhD of art history PhD student at Kiev National
Music Academy named after P.I. Tchaikovsky*

INFORMATION CULTURE IN CONTEMPORARY GLOBALIZATION PROCESSES

The article deals with the concept of information culture that belongs exclusively to people. Its meaning becomes certain information and sensual fullness. In the process of globalization concept is controversial. Information culture resulted in social discourse in different ways. Genesis of globalization processes in information and cultural discourse requires rethinking its academic postulates.

Key words: cultural studies, communication, culture, information, genesis, functioning, globalization.

Інформаційна культура означально представлена сукупністю певних механізмів та принципів, здатних взаємопоєднувати основи національної культури, її етнічних складових, що поєднуються історичними надбаннями людства загалом.

Інформаційна культура живиться інформаційною діяльністю, яка ставить перед собою чітко поставлену мету і завдання. Набуваючи при цьому певних знаків і символів, визначаючи тип поведінки індивіда, вона «озброює» людину знаннями, що згодом знайдуть своє відображення у її діяльності. Цілісність таких дій забезпечена у пошуках, опрацюванні та поданні отриманої інформації. Загалом, вони здатні стимулювати прийняття людиною певного рішення.

Результатом поняття «інформаційної культури» визначено найважливіший аспект життєдіяльності людини – духовність особистості, складання аспектів культури різного часового простору у цілісність єдиного розуміння її визначальних тенденцій, головним критерієм яких є фундаменталізм інфраструктурного наповнення багатоаспектних напрямків самої культури.

Відомо, що інтегральне поняття інформаційної культури включає в себе компоненти логічної культури, семіотичної культури, понятійно-термінологічної культури, технологічної культури, аудіовізуальної культури, комунікаційної культури, мереживо культури.

Здатність сприяти розвиткові інформації, її розміщенню, оцінити інформацію і доцільно використати її вперше запроваджується у національній програмі вищої освіти США. Така діяльність людини була складена у термін «інформаційна грамотність».

Поняття інформаційної культури властиве виключно людині, адже змістом її стає певна інформаційна і чуттєва наповненість. Як змістовна одиниця сприяла появі і розвитку мови, так інформаційна культура ініціювала писемність, що згодом переросла у документалістику. Поєднання у ній усної та писемної форм полегшило процеси інформування суспільства.

Поняття інформаційної культури у глобалізаційних процесах суспільства носить суперечливий, навіть строкатий характер. Адже саме поняття «глобалізація» можна презентувати під різними кутами. На нашу думку, глобалізація позбавлена лінійної рівності у своїй схемі, вміщуючи як творення і розвиток, так і моменти руйнування. Важко вловити невидиму специфічність «автентичного», скажімо, у далеких країнах наших мандрів. Одноманітність і подібність охоплюють світовий простір, незалежно від континенту і часу. І лише історичний ландшафт залишається незмінним: острів самотньої культури, острів неповторності, острів надбань людської спільноти.

Загальносвітовий масштаб «Глобалізації» як ніхто вміє зберегти і утвердити поняття єдності людського начала. Її поняття сформувалося далекими тисячоліттями назад, які в кінцевому наслідку сформували засади існування понять нові економічні і культурні форми. Вони ж сприяли появі мережі комунікаційних і телекомунікаційних технологій, що в свою чергу дозволило розширити демократичні рухи у світовому суспільстві, унезалежнити їх від будь-якої держави і сутності державотворчих процесів будь-якої світової системи. Глобалізація, що стає наявним і беззаперечним фактором існування світу, спричинила утворення такого соціального дискурсу з його численними розгалуженнями на політико-економічний, політико-правовий, інформаційно-аналітичний, культурологічний. Соціальні зміни вимірюються площиною саме глобальних процесів, понятійними засадами глобальності.

На нашу думку, симбіоз поняття інформаційної культури і глобалізаційних процесів суспільства несе у собі подвійний суспільний прес, з якого можна здобути як лінійну схему масштабного процесу плюсів, так і уразливість деяких явищ для окремих соціальних груп. Вийшовши за межі просто наукового дискурсу, глобалізація жодним чином не може визначити свій паспортний вік. Дослідниця процесів глобалізації Ірина Чуровська-Кандиба підкреслює: «У деяких дослідженнях наголос робиться на економічних аспектах глобалізації, формуванні фактично єдиного світового ринку товарів і послуг, в інших – на формуванні єдиного інформаційного простору; і ще в інших – на розвитку схожих поведінкових стандартів, використанні спільних комп'ютерних програм, технологій навчання тощо. Зрозуміло одне – це явище охоплює різноманітні сфери, але скрізь, так чи так, воно торкається соціальної царини людини. У сучасному світі навіть місцеві соціальні явища формуються транснаціональними процесами, що своєю чергою змінює самі моделі аналізу соціальності як такої. Йдеться вже не просто про соціальну структуру як одиницю аналізу спільноти, а цією моделлю стає глобальна соціальна структура» [3, 11].

Опис даного процесу нашою метою є на прояснення питання щодо самої генези процесів глобалізації в інформаційно-культурологічному дискурсі, що вимагатиме переосмислення академічних постулатів у базисній основі самої науки. А вона, найперше, повинна б визначитися у даті стартового рахунку, адже кожен новий етап історичного розвитку людства, зближення народів кожної держави можна вважати точкою відліку зародження і функціонування глобалізаційних процесів у світі. Але такий підхід є неоднозначним у сприйнятті, проблемним у науковому полі упорядкування системи локальних партикулярностей універсальним процесам.

Серед дослідників власне М. Фезерстоун та С. Леш стверджують про досягнення глобальної автономії культурологічних чинників щодо економіко-політичних процесів, де термінатором глобалізації є культурні процеси і їхня динамічність. Проблематика глобалізації дає простір багатьом суспільним теоріям, що сприяють суспільним змінам. Соціокультурні аспекти суспільства подекуди зміщують акценти основ самого державотворення, а тому український соціопростір дає ґрунт для творення своїх особливих глобалізаційних тем. Власна культурна автентичність швидше страждає, аніж виграє від неповторності векторів становлення та розвитку процесів глобалізації. Українські процеси глобалізації – це не лише дискурс чи перспектива, але й нагода висловити свої зауваги чи перестороги, враховуючи світові досвіди цього незаперечного процесу.

Соціокультурну зміну – «глобалізацію», а разом з тим наслідкову тенденцію понять «модернізм» і «постмодернізм» світові принесли 1990-ті роки минулого століття. Логіка історичного розвитку відкриває для цих концепцій шлях простору, що породжує певні суспільні зміни. Поняття нівелює ідентичність і важливість існування аналогів інфокультурних інституцій – національних відповідників, відривається від нав'язливо забарвленої традиції до універсальної логіки модерності. Інформаціоналізований продукт видозмінюють форми життя соціуму, видозмінюючи саму його наповнюваність. Світова інформаційна система здатна у цьому випадку утворювати виокремлені спільноти і групи.

А тому сама інформаційна культура стає напрочуд чутливою, всіляко намагаючись розвивати теорії, виходячи з власного культурологічного ресурсу. Кожна держава переслідує тут різну мету, може виходити із закономірних послідовностей, виведених через традицію модернізму і постмодернізму. Важливо оминати тут дані тенденції під прикриттям універсальності. Нестійкі баланси сил по своєму формуватимуть цей глобальний напрям.

Відомі теоретики і дослідники світових глобалізаційних процесів Фрідман та І. Валештайн розділилися думками щодо світосистемного сприйняття поняття «глобалізації». Але власне Фрідман дає ґрунтовні підтвердження тому, що світосистема природи «глобалізації» полягає в культурних явищах. Структурною природою між базисом і надбудовою цього процесу, як і в часи кризи, стає модерністична культура і модерністична світосистема. За Фрідманом, культура носить характер процесу.

Сьогоднішня культурна практика в інформаційних процесах намагається реально запитувати – «як» робити, «як» розглянути форму реальностей Соціуму. Система еквівалентностей, на нашу думку, відіграє тут важливу роль. Репрезентація та обмін думками являється основою інформаційних систем. Ці чинники, розвиваючи культуру, є технологічним началом інформаціонування процесів, що відбуваються у самій культурі. Споживча і знакова вартість цих дій репрезентує обмінну вартість даного процесу. Від репрезентативності до генерування та продукування, але якщо репрезентативність минулого акумулювалася головню від геніального до людського, то техногенеза моделі сучасної комунікативної системи культурології є уособленням нового вартісного поцінування того чи іншого процесу. Культурологічна інформаційність бореться за право контролю над інтелектуальною. Право власності тут значною мірою визначається інтелектуальним її аспектом.

Процеси глобалізації в інформаційній культурі підкреслюють необхідність просторового поширення цих процесів. Зрозуміло, що масова культура у поєднанні з глобалізмом наповнюється тими ідеями, стилями і жанрами, що містять свої першоджерела у релігійних, музичних, мистецьких засадах. Здатність поширення продукту гегемонізації залежить і від ставлення влади. Але здебільшого цей процес переростає будь-які межі і ланки та є приреченим на незалежність і свободу. В цьому, на нашу думку, полягає недооціненність: у політичному, економічному, владному сенсі. Сучасності властиве виявлення «свободолюбства» через призму ідентичності, що має схильність володіти культурними традиціями. І хоча суспільство має критерії права для виокремлення культурних традицій окремих груп, ця тенденція стоїть у паралелі з національними ознаками стандартизованих глобально-культурних шляхів держави.

Усіляка глобальність ґрунтується на яскравому «мікро» прояві. Наведена вище думка штовхає нас до роздумів про концентрування суміші культур, поліетнічність, а їхня розмаїтість – до труднощів, що спричиняють конвенційні уявлення про культуру. Ця думка дозволяє нам позиціонувати явище глобалізації у контексті діяльності інформаційної культури як систему залучення локальних процесів до масштабного творення самих процесів глобалізації. Даний процес має свій вплив на побудову компактності культурологічних процесів в цілому.

Проблематика простору і часу дозволяє інтерпретувати ці напрямки крізь призму і історії, і географічних площин. Можна стверджувати, що наші розмірковування нададуть таким процесам певної структури, певної форми. Антагоністичні напрямки всередині процесу, зумовлені різноманітністю і різнонаповненістю цих культур, породжуватимуть антагонізм процесів усередині. Та насправді процеси нестимуть взаємодоповнення і взаємопроникнення. До такої тактики і стратегії вдаються світові ринки відомих медіа холдингів (наприклад CNN). Узагальнення цих процесів дозволить обійняти увесь світ.

Діяльність кожної держави, діяльність кожної нації якимось чином виступає промотором продукування різноманітності таких процесів, спроб їхньої гібридизації. Суспільство має здатність копіювати те, що в сучасному світі за допомогою комунікативних зв'язків «організувати» дуже просто. І хоча нації і держави як би вчаться одна в одній, але насправді утворюється унікальний колаж з «чужих» пропозицій, ідей, відкриттів.

Інформаційна культура у сучасному світі, до якого належить і Україна, розглядає гібридизацію культури націй. Ідеалізація суперечностей про свою особливу відмінність, «надкультуризацію» схиляє до практики великих поштовхів суспільства. Мірило прояву отого «над» може бути різним, але історичні події двох останніх століть продемонстрували нам свої поштовхи у революціях, визвольних рухах, війнах. Саме вони і є наслідковими явищами цих довготривалих процесів.

Рефлексії перетворення дедалі більше набирають чинних ознак у процесах сучасної глобалізації. Нинішня історіографія каналами модерних масових комунікацій вибудовує і макетує певну традицію, намагаючись збороти тим самим близькість до великої кількості людей. Комунікативно близькими з ними можна стати за рахунок інформування у комунікативних мережах сучасності. Проблема географічного розсіювання централізовано і швидко розв'язується миттєвою діяльністю електронних ЗМІ.

Інформаційній культурі, згідно із світовими тенденціями та науковими дослідженнями, притаманна теорія культурної синхронізації, певні стандарти якої примикають до модерності. Аргументованість полеміки з цього приводу базується наче збіднілою оцінкою власне самої глобалізації обома напрямками. Отриманий продукт даних напрямків ґрунтується своєю основою на об'єднанні їхніх спільних начал. Глобалізація породжує єдність суспільства, а отже, сприяє множинним його процесам. Кожний науковий погляд по-своєму викладає бачення на цей процес: в економіці – схильність до поширення капіталізму ринкових відносин; у міждержавних напрямках – глобальний розвиток політики; у соціології – побудова світового суспільства. Інформаційна культура тут виокремлена у поглядах і співпраці з комунікативними технологіями, із залученням поняття «культурні стандарти». Рацію тут з'являється у багатовимірності цього процесу, що має багато способів перебігу внаслідок своєї імпульсивності. Інформаційна культура користується тут далекобіжностями крос-культури, національних спільнот, технологічними обмінами, транснаціональними банками, транснаціональною мережею суспільних рухів. Можна виділяти і розрізняти інфокультуру як політичну стратегію, інтернаціоналізацію культурологічних стандартів, процес поглибленого керування деякими процесами.

Різноманітність виміру поняття і розуміння інформаційної культури у процесах глобалізації вказує на розмите поняття кордонів процесу, неточність у визначенні, нестабільності поглядів на неї, різноманітність у оціночних судженнях її кінцевих результатів. Це стверджує наявність багатонапрямового руху глобалізації у культурних процесах.

Модерність і постмодерність стає тлом для окреслення обрису роздумів про глобалізацію. Ці тендеми характерні не лише для культурологічної теми: разом вони відслідковують структуру глобалізації як окремого явища в суспільстві. Час і історичні факти додали до неї риси індивідуально-модерного колориту її парадигм. Призабута, але не покинута, модернізація стала елементом відродження у системі глобалізації. Її основний акцент опирається на соціокультурні процеси, з незгасно-привабливими процесами мислення у них. Інтенсивність всесвітніх суспільних відносин, підсилені розголосом подій локальних, є давньоісторичним процесом. Початок зародився ще з першими людськими поселеннями і продовжився у далековимірних торговельних зв'язках. Згодом він пришвидшився за умов розвитку і розповсюдження технологій, релігій, освітніх програм, розвитку різних імперій, що увесь час сприяли зародженню та існуванню нового культурного простору.

Гнучкі нагромадження інформаційних технологій сприяли цим процесам, сприяли до їх швидких видозмін.

Світова практика і наукова думка схиляються до поняття про глобалізацію як стратегію ослаблення «національної економіки» в контексті економічного глобалізму й у занепаді патріотизму в площині культурній. Але й тут це не просто односпрямований процес. Так, міграційні рухи, з яких складається демографічна глобалізація, можуть започаткувати абсентеїстичний патріотизм і «націоналізм на великій відстані...» [1, 79]. І далі автор доктрини про поняття глобалізації як гібридизації наголошує про те, що «глобалізація може підсилювати або йти разом із локалізмом, як у гаслі „мислити глобально, діяти локально”» [1, 79]. Так само піднесення інфокультурної політики можна розглядати у світлі глобалізації, адже тут триває поділ її цінностей з іншими спільними глобальними цінностями. Певний стиль життя, активність міжнародних комунікативних мереж може акцентувати конфлікт інтересів та ідеології.

Акцентуючи на змішуванні традицій і впливу суспільного історичного досвіду людства як одному з найважливіших аспектів розвитку культури, Ян Недервеен Пітерзе зауважує, що «культурні досвіди – минулі й теперішні – не просто рухалися в напрямку культурної одноманітності й стандартизації. Це не значить, що поняття глобальної культурної синхронізації необґрунтоване – все якраз навпаки, – але воно засадничо неповне. Воно недобачає контртечій – впливу незахідних культур на Захід. Воно недооцінює амбівалентності глобалізаційного імпульсу й ігнорує роль локальної рецепції західної культури, наприклад коренізацію західних елементів. Воно не помічає впливу незахідних культур одна на одну. У ньому немає місця для схрещеної культури – як у розвитку “третьох культур”, наприклад світової музики. Воно переоцінює однорідність західної культури й недобачає того факту, що багато нав'язуваних Заходом стандартів і його культурних індустрій самі мають культурно змішаний характер, якщо придивитися до їхньої культурної генеалогії. Сторіччя південно-північного

культурного осмосу вилилися в міжконтинентальну схрещену культуру. Європейська і західна культура – частина цієї глобальної мішаниці» [1, 84]. Думка наштовхує нас до дискурсу щодо проблематики природи культури. За Яном Недервеєном Пітерзе, вона поділяється на територіальну (ендогенна, ортогенетична, суспільства, нації, імперії, місцевості, регіони, прив'язана до спільноти, органічна, унітарна, етнічна, ідентична) і транслокальну культуру (екзогенну, гетерогенетичну, діаспори, міграції, перехрестя кордонів, посередники тощо). Такі визначення здатні схилити нас до думки про певне місце кожної з них у площині суспільного життя, трансформатором яких стає інформаційний потік комунікативних систем. Багатокультурний вимір суспільства не може окреслити параметри (чи розміри) існування кожного напрямку в окремій площині. Тут варто пригадати про так звану «мішанину» культурних контекстів, які поглибилися і втратили чіткість своїх окреслень через процеси глобалізації.

У контексті цих розмірковувань з'являються сумніви щодо появи якихось сталих істин (констант) у процесах розвитку і поширення інфокультури. Швидкий крок до глобалізації успішно зміщує акценти у культурологічних процесах. Традиційність напрямків успішно змістилася у бік модернізованості новоутворених багатоланкових культурних течій. Культурна еволюція та інформаційні технології стимулюватимуть міжкультурні відмінності.

Історія інформаційного поширення культури, на нашу думку, формується разом з нацією – державою. Кульмінуючи у функціоналізмі, опираючись на теорію модернізації, її історичний розвиток продовжено в очікуванні нових засобів розповсюдження. Цей оригінальний гібрид – культурна інформація, соціологічний аспект науки про нації, спільноти сучасності та майбутнього – прокладає собі шлях до транснаціональних операцій, регіональної співпраці, розширенню діяльності. В це поняття входять історичні виміри аспекту розвитку світової культури, вплив на них історій міграцій, чужинців, посередників... Гібридизація культури, опираючись на сучасних дослідників цього процесу, відбувалася завжди, набуваючи чи то форм пришвидшень, чи то уповільнення.

Версії глобального стають життєвим стилем, досягають розуміння глибинних інформаційних процесів. «Глобалізація означає водночас стиснення світу й інтенсифікацію усвідомлення світу як цілого»- [2, 107]. Форми інформації стають стисненими у часопросторі – факт глобальної взаємозалежності є винятковим.

Література

1. *Пітерзе Я. Н.* Глобалізація як гібридизація / Ян Недервеєн Пітерзе // Глобальні модерності [за ред. Майка Фезерстоуна, Скота Леша та Роланда Робертсона]. – К. : Ніка-Центр, 2013. – 399 с.
2. *Робертсон Р.* Globalization. Social Theory and Global Culture / Роланд Робертсон // Глобальні модерності [за ред. Майка Фезерстоуна, Скота Леша та Роланда Робертсона]. – К. : Ніка-Центр, 2013. – 399 с.
3. *Чуровська-Кандиба І.* Вернісаж нарисів глобалізації в українському соціальному дискурсі / Ірина Чуровська-Кандиба // Глобальні модерності [за ред. Майка Фезерстоуна, Скота Леша та Роланда Робертсона]. – К. : Ніка-Центр, 2013. – 399 с.
4. *Ferguson M.* The mythology about globalization / M. Ferguson // European Journal of Communication. – № 7.
5. *Hall S.* The local and the global : globalization and ethnicity / S. Hall // Culture, Globalization and the World-System [ed. A. D. King]. – London : Macmillan.